

Маханько А., здобувач вищої освіти,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка;
Олефір О., кандидат педагогічних наук,
доцент, Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

АРТТЕРАПІЯ В КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ

Велику частину контингенту дітей з труднощами у навчанні складає група, яку визначають як «діти із затримкою психічного розвитку» (далі ЗПР). Саме поняття ЗПР використовується до дітей з мінімальними органічними ураженнями або функціональною недостатністю ЦНС, а також до тих, які знаходяться в умовах соціальної депривації. Для них характерні незрілість емоційно-вольової сфери і недорозвиненість пізнавальної діяльності, що має свої якісні особливості, які компенсуються під впливом тимчасових, лікувальних і педагогічних чинників. Це численна група, що складає понад 50% учнів серед неуспішних молодших школярів [1, с.133]. Дослідженням дітей із ЗПР займалися вітчизняні та зарубіжні психологи та педагоги: Т Власова, К. Лебединська, В. Лубовський, М. Певзнер, Г. Сухарєва, поклавши в основу етіопатогенетичний принцип ЗПР, і виділивши чотири групи: конституційного, соматичного, психогенного, церебрально-органічного походження. Вони виокремили сукупність загальних психофізіологічних особливостей, характерних для такої групи дітей: порушення здатності приймати, переробляти та зберігати інформацію, порушення компонентів мовленнєвої діяльності, властивостей уваги, зниження рівня навчання, низький рівень пізнавальної активності, низький рівень працездатності, порушення моторики та психомоторики тощо. У дітей із ЗПР збережені передумови для засвоєння навчального матеріалу за загальноосвітніми програмами за умови індивідуального і диференційованого підходу до них [3]. Однак спеціальні дослідження показали клінічну різноманітність варіантів психічного інфантилізму, що спостерігається у майже 12% дітей, яких спостерігали – учнів початкових класів масової школи [4, с. 15-27]. Учені одностайні в думці, що у процесі корекційної роботи з дитиною, яка має незначні порушення у психофізіологічному розвитку, необхідно застосовувати методи, прийоми і засоби корекції, зокрема арт-терапію.

Серед сучасних дослідників вивченням проблеми забезпечення корекційного навчання слід відзначити Н. Борякову, А. Дробинську, С. Забрамну, Г. Капустіну, Р. Лалаєву, І. Левченко, К. Лебединську, О. Мастокову, В. Мозгового О. Нікольську, Л. Солнцева, С. Шаховську та ін. Вчені наголошують, що у процесі корекційної роботи з дітьми із ЗПР необхідно застосовувати всі методи та прийоми, спрямовані на збагачення та розвиток пізнавальної діяльності дітей. Звичайні методи та прийоми стають більш ефективними за умов застосування нових корекційних методів. Науковцями А. Вільшанською, Т. Гордєєвою, Е. Інденбаум, І. Кірілковою, В. Кисельовою, Т. Князєвою, С. Кованенко, Г. Міщенкою,

Т. Павлій, А. Трушковою, І. Уділовою, У. Уленковою доведено, що особливої значущості у роботі з такими дітьми набуває використання арт-терапевтичних методів.

Арт-терапія – це вид психотерапії та психологічної корекції, заснований на мистецтві та творчості. На думку М. Левченко ефективність використання арт-терапевтичних засобів передбачає корекцію казкою, сінхотрамою, мистецтвотерапією, вокалотерапією, терапією танцем і музикотерапією [5, с. 59].

Одним з ефективних корекційних методів у роботі з дітьми із ЗПР, на думку О.А.Федій, є застосування музикотерапії. Незаперечні можливості корекційного впливу музики в її аналітичній і синтетичній формі на патологічно змінені психічні і соматичні процеси в організмі людини стали імпульсом для виникнення нового наукового напрямку – музикотерапії. Найчастіше вона використовується для корекції більшості, переважно психофізичних порушень [6, с.81]. Основне завдання арт-терапії полягає у розвитку емоційно-вольової сфери дітей із ЗПР. Поступово арт-терапія стає невід’ємною частиною соціальних заходів профілактичного й реабілітаційного характеру, медичної психотерапевтичної та педагогічної практики. Арт-терапія надає можливість особистості виразити себе за допомогою нових нестандартних прийомів: рухами, кольором, формою, пластикою, глиною, ландшафтом. Інтерес до арт-терапії пов’язаний з тим, що вона в епоху панування технічного і фармакологічного напрямку медицини апелює до внутрішніх, самозцілюючих ресурсів людини, тісно пов’язаних з його творчими можливостями. Арт-терапія як метод корекції за допомогою психокорекційного впливу художньої творчості, привертає до себе останнім часом все більшу увагу в усьому світі. Важко назвати ще який-небудь напрям у сучасній психотерапії, який мав такі ж великі можливості не тільки для «зцілення» окремих осіб і груп, але й для «соціальної корекції». Дуже показовим є те, що поява перших форм арт-терапії супроводжувала глибокі зміни в культурі розвинених країн Заходу, а її розвиток надалі був тісно пов’язаний з рухом за реалізацію суспільного призначення мистецтва, яке мало б стати не стільки об’єктом естетичної фетишизації, скільки чинником оздоровлення суспільства і його громадян. Як показали дослідження, показники соматичного розвитку дитини безпосередньо пов’язані із дрібною моторикою. Розвиваючи моторику дітей із ЗПР, ми створюємо умови для становлення багатьох психічних процесів. Для розвитку психіки у дітей із ЗПР важливу роль відіграє активна музикотерапія – це творчий процес у якому дитина має брати участь на рівні співу, рухів або гри на музичному інструменті. Це дозволяє максимально впливати на усі, без винятку, фізіологічні процеси в організмі дитини із ЗПР, а також надає можливість для отримання попиту максимального єднання сприйняття, руху, емоцій та спілкування в соціумі дітей із ЗПР.

Багато батьків дітей із ЗПР із задоволенням віддають свою дитину в руки артистичних, талановитих митців, щоб вони розвивали їхню дитину. Ця процедура для дитини із ЗПР дуже цікава, вони виконують музичні твори на музичних інструментах, а особливо їм подобається брати участь у міні-виставах. Музика стимулює окремі психічні та соматичні процеси, викликає певні почуття, емоції, афекти, зміни у поведінці дітей із ЗПР. Одночасно гра на музичному інструменті має вплив на найважливіші вегетативні функції і моторику дітей із ЗПР.

Активна музикотерапія – це творчий процес у якому дитина має брати участь на рівні співу, рухів або гри на музичному інструменті. Іноземні представники цього напрямку

(Г. Алвін, У. Коффер, Г. Огтф, К. Робінс) вважають, що його використання з метою поліпшення корекційної та медичної роботи з дітьми, які мають різні проблеми у розвитку, є особливо значущим. У процесі корекційної роботи, спираючись, насамперед, на виконання музичного твору дитиною, ми маємо змогу працювати в усіх напрямках одночасно. Найголовніше – це можливість корегувати процеси, які відбуваються в центральній нервовій системі, завдяки використанню активної діяльності периферійних рухових зон, що є найважливішим для дітей із ЗПР. Тандем музичної педагогіки та дефектології за своїми можливостями у сфері корекції й розвитку дітей із ЗПР, на нашу думку, заслуговує більш глибокого дослідження.

Отже, корекційна робота для дітей із ЗПР за допомогою арт-терапії має свої особливості. Вона позитивно впливає на психічний розвиток дитини із ЗПР. Це дає нам можливість керувати процесами, які відбуваються у ЦНС, завдяки використанню активної діяльності периферичних рухових зон, що є найважливішим для дітей із ЗПР. За допомогою арт-терапії діти із ЗПР швидко опановують навчальний матеріал і можуть вступати в різні сфери діяльності.

Список використаних джерел

1. Пахомова Н. Г. Спеціальна педагогіка з історією: навчальний посібник для студентів спеціальності 6.010100 Корекційна освіта. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. 280 с.
2. Лебединская К. С. Основные вопросы клиники и систематики задержки психического развития. *Дефектология*. 2006. №3. С. 15-27.
3. Левченко М.В. Арттерапия як частина реабілітаційного процесу // Реабілітаційна педагогіка на рубежі ХХІ століття. К., 1998. С. 59-60.
4. Федій О.А. Естетотерапія. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 256 с.

Михайлець В., викладач,
Глобинська дитяча школа мистецтв
(м. Глобине)

РОЗВИТОК САМОСТІЙНОСТІ ТА ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ УЧНІВ У КЛАСІ З ФАХУ

Справжнього музиканта не уявляємо без творчої ініціативи, активності, самостійності. Багато дітей навчаються в дитячих музичних школах, закінчують їх, але не стають музикантами-професіоналами. Більшість із них після закінчення музичної школи – це любителі музики, вони йдуть у самостійне життя, де немає керівника-вчителя. Їм необхідно свідомо слухати музику, розбиратись у ній, самостійно вивчити новий твір, підібравши знайому або почуту мелодію, акомпанувати друзям. Для цього необхідні загальний музичний розвиток та наявність певних навичок. Інтерес до музики, мистецтва повинні розвивати батьки вдома, музичні керівники в дитячих закладах освіти, загальноосвітній та музичній школах.